

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Venezuela

Sikkerhetssituasjonen for sivilbefolkningen

14. april 2020

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentesreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

Venezuela is one of the most violent countries in the world. Homicides by state structures is increasing. Irregular armed groups have an increasing presence in Venezuela as the Venezuelan authorities practically lost their political control of the country. Guerrilla groups from Colombia such as ELN and dissidents of FARC are present in major parts of the country. In addition, there are pure criminal groups who take advantage of the very chaotic situation to enrich themselves. Specially in the border areas with Colombia in the north, in Zulia, and in Bólivar and Amazonas in the south the presence of irregular armed groups is massive. President Maduro has abolished the strong price and exchange control, and this increases the illegal economy in the country and increases the presence of criminal groups.

Sammendrag

Venezuela er et av verdens mest voldelige samfunn. Drap utført av myndighetsstrukturer utgjør en stadig større del av det totale voldsbildet. I tillegg har irregulære bevæpnede grupper en stadig økende tilstedeværelse i Venezuela etter at myndighetene mer eller mindre har mistet den overordnede kontrollen over landet. Geriljagrupper fra Colombia, som ELN og dissidenter fra FARC, er representert i store deler av landet. I tillegg er det ulike rene kriminelle grupper som beriker seg på en svært kaotisk situasjon. Særlig i grenseområdene til Colombia i nord, i delstaten Zulia og i delstatene Bolivar og Amazonas i sør er det stor tilstedeværelse av irregulære bevæpnede grupper. President Maduro har opphevet den strenge pris- og valutakontrollen i landet. Dette bidrar til mye illegal økonomi, som igjen gir grobunn for økt tilstedeværelsen av ulike væpnede kriminelle grupper, noen mer politiske og andre rene kriminelle.

Innhold

1 Innledning.....	6
1.1 Kildebruk	7
2 Volds- og kriminalitetsnivå målt i drap.....	8
2.1 Antall drap	8
2.2 Geografisk fordeling.....	9
2.3 Antall drap fordelt på kjønn, alder og bakgrunn	10
2.4 Antall drap begått av myndighetene og sikkerhetsstyrkene	10
2.5 Drap i januar 2020	11
3 Ulike myndighetsgrupper, menneskerettighetsbrudd og hvem som rammes.....	11
3.1 Ulike myndighetsstrukturer	11
3.1.1 Fuerza Armada Nacional Bolivariana (FANB)	11
3.1.2 Fuerza de Acciones Especiales (FAES)	12
3.1.3 Nasjonal milits.....	12
3.1.4 Øvrige grupper.....	12
3.2 Vold og tortur utført av myndighetsorganer.....	12
3.3 Personer i slumområdene er spesielt utsatt for overgrep fra myndighetene.....	14
4 Irregulære væpnede grupper, menneskerettighetsbrudd og hvem som rammes	16
4.1 Nye voldelige grupperinger	16
4.1.1 Colectivos	17
4.1.2 Geriljagrupper fra Colombia	18
4.1.3 Paramilitære.....	19
4.1.4 Rene kriminelle grupper	20
4.1.4.1 Pranos.....	20
4.1.4.2 Mega-bandene	21
4.1.4.3 Sindicatos	21
4.2 Overgrep mot sivilbefolkningen av geriljaen og kriminelle grupper, blant annet i gruveområdene i sørlige Bolívar	21
4.3 Kriminelle grupper med kontroll over grenseovergangene, voldelige handlinger og rekruttering blant de unge.....	23
5 Straffefrihet og befolkningens manglende tillit til politi og rettsapparat	23
6 Referanser	25
6.1 Skriftlige kilder.....	25
6.2 Muntlige kilder	28

1 Innledning

Venezuela befinner seg i en dyp politisk og økonomisk krise. Landet som før var mottaker av migranter og flyktninger fra andre latinamerikanske land, opplever nå at store deler av befolkningen forlater landet. Ca. 4,8 millioner av landets ca. 30 millioner innbyggere har forlatt landet siden 2015 (tall per desember 2019) (UNHCR 2019). Strømmen av folk som forlater landet fortsetter. Majoriteten reiser til nabolandet Colombia (1,6 millioner per desember 2019) (Leger uten grenser 2019). I april har det blitt rapportert om venezuelanere som vender tilbake som følge av koronaepidemien, men det er uklart i hvilket omfang dette skjer (Gallón 2020).

Landet har for øyeblikket to presidenter; president Nicolás Maduro, som har sittet som president siden han ble valgt i 2013, og Juan Guaidó, tidligere leder av nasjonalforsamlingen og selvutnevnt president siden januar 2019. Bakgrunnen for at Guaidó utnevnte seg selv som president, var at presidentvalget i mai 2019 ble ansett av opposisjonen og det internasjonale samfunn som grunnlovsstridig og preget av valgfusk. Etter at president Maduro ble innsatt i sin andre presidentperiode 10. januar 2019, utnevnte Guaidó seg til president og ble anerkjent av 58 land, deriblant USA, EU og flere naboland i Latin-Amerika. Norge stilte seg avventende, og har vært aktiv i forhandlinger mellom de to fløyene. Forhandlingene stoppet imidlertid opp sommeren 2019, og har ikke kommet i gang igjen (ICG 2020c).

Koronaepidemien har også rammet Venezuela, og det er uvisst hvordan den kan påvirke sanksjonene og fremtidige forhandlinger. Med et helsevesen som fra før er nær kollaps, vil en koronaepidemi kunne bety katastrofe for landet. Venezuela har fått nei på sin søknad om krisehjelp fra IMF til å håndtere epidemien, siden IMF anerkjenner Juan Guaidó som president. Spørsmålet er likevel om epidemien vil kunne være en pådriver i de politiske forhandlingene som foregår (Jakes 2020).

Venezuela er preget av vanstyre med en hyperinflasjon som førte til varemangel, blant annet mangel på mat og medisiner, i perioden 2017-2019. Økonomiske sanksjoner mot landet fra 2018, med ytterligere innstramminger fra januar 2019, fra blant annet USA, har rammet hardt og førte til nærmest økonomisk stillstand. Denne situasjonen har imidlertid endret seg etter at Maduro opphevet pris- og valutakontrollen i november 2019, noe som gjør det mulig for den enkelte venezuelaner å importere varer direkte fra USA (Bull 2020). Tilgangen på varer er etter hvert blitt bedre, spesielt i hovedstaden Caracas. Problemet er imidlertid at mange i befolkningen ikke har tilgang på dollar. Den vanskelige humanitære situasjonen fortsetter dermed som før for de aller fleste.

Frislippet av dollar har vært med på å øke den uformelle økonomien i landet, noe som blant annet har ført til fremvekst av nye ulike typer kriminelle grupper og økt kriminalitet i store deler av landet.

Vi vil i dette notatet se på sikkerhetssituasjonen og på den generelle voldssituasjonen, og hvordan den påvirker befolkningen. Mer om bakgrunnen for den politiske situasjonen er beskrevet i Landinfos temanotat *Utsatte grupper og reaksjoner fra myndighetene* (Landinfo 2019a). Der beskrives også situasjonen for personer som er i opposisjon til regimet og personer som venezuelanske myndigheter anser for å være i opposisjon. Sikkerhetssituasjonen til opposisjonelle spesielt er ikke et tema i dette notatet, men siden mange mistenkes for å være politisk illojale, er det vanskelig å skille hvilke voldshandlinger som er politisk betinget og hvilke som ikke er det.

Notatet går inn på ulike aktører som utøver vold, hvilke handlinger de utfører og så langt det lar seg gjøre, forsøker vi å omtale hvem som blir rammet.

1.1 Kildebruk

Deler av dette notatet baserer seg på et utvalg muntlige kilder Landinfo hadde møter med på en reise til Colombia og Venezuela 1.-10. mai 2019. Landinfo besøkte Bogotá og Cúcuta i Colombia og Caracas i Venezuela. Tema for mange av møtene både i Colombia og Venezuela var den politiske, økonomiske og humanitære situasjonen i Venezuela. Sikkerhetssituasjonen i landet ble også diskutert med flere av møtepartnerne. I Venezuela møtte vi blant annet menneskerettighetsorganisasjonene Foro Penal og Provea. Vi møtte også Natalia Gan, professor ved Universidad Metropolitana i Caracas, i tillegg til flere internasjonale organisasjoner.

Kildene vi møtte ble plukket ut etter anbefalinger fra forskere ved Universitetet i Oslo, den norske ambassaden i Bogotá og fra hjelpeorganisasjonen Caritas Norge i Oslo. Noen av kildene foretrekker å være anonyme grunnet sikkerhetshensyn.

I tillegg til informasjon vi innhentet fra kilder på reisen, baserer notatet seg på skriftlige kilder som Human Rights Watch, International Crisis Group, FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), InSight Crime og andre. Dette er kilder som alle har rapportert om situasjonen i senere tid (høsten 2019 og januar/februar 2020), og som Landinfo er godt kjent med og har stor tiltro til. Landinfo har i tillegg konsultert kilder vi traff på reisen i etterkant av oppholdet i Latin-Amerika for å få ytterligere oppdateringer.

Kildene Landinfo har brukt er stort sett samstemte i sin beskrivelse av voldssituasjonen i Venezuela. Det pågår en polarisert debatt om Venezuela, men uenigheten skyldes mer hvorfor Venezuela har havnet i den situasjonen de har havnet i, og ikke så mye virkelighetsbeskrivelsen i landet. Enkelte kilder mener at de internasjonale sanksjonene er hovedårsaken til den politiske og økonomiske utføret landet har havnet i, mens andre skylder først og fremst på president Maduro og også delvis på tidligere president Hugo Chavez. Landinfo går ikke inn i denne diskusjonen i notatet.

Kilde: CIA (2008).

2 Volds- og kriminalitetsnivå målt i drap

2.1 Antall drap

Venezuela er rangert som det farligste landet å bo i to år på rad, ifølge en gallupundersøkelse gjengitt av CNN. Gallupundersøkelsen gjør en sammenligning av 142 land. Kun 17 % av de spurte i Venezuela føler seg trygge når de går hjem om kvelden, sammenlignet med gjennomsnittlig 68 % for de andre landene (Smith 2018).

Voldshendelser foregår på to plan. Vold utført av privatpersoner seg imellom, og vold satt i system fra myndighetene som et svar på kriminaliteten. Myndighetene har implementert militære metoder og står for drap og massive brudd på menneskerettighetene. Mer enn 86 % av drapene som ble begått i 2016, ble begått med skytevåpen (Amnesty International 2018).

Venezuelanske myndigheter har ikke offentliggjort statistikk over antall drap i landet på mer enn ti år. Ifølge uoffisiell voldsstatistikk samlet inn av Venezuelan Observatory for Violence (OVV 2019), ble det i 2019 begått 60,3 drap per 100 000 innbyggere.

Totalt ble 23 047 personer drept i Venezuela i 2018 og 16 516 ble drept i 2019. I dette tallet inngår registrerte drap begått av kriminelle, personer som har blitt drept i sammenstøt med myndighetene og såkalte voldelige dødsfall som er under etterforskning (OVV 2018b; OSAC 2019; OVV 2019).

2.2 Geografisk fordeling

Den høyeste drapsraten er i delstaten Miranda, både i 2018 og 2019, med 87 drap per 100 000 innbyggere i 2019 (Amnesty International 2018; OVV 2019). Deretter fulgte i 2019 delstatene Bolivar, Aragua, Caracas (Districto Capital) og Guárico. Amnesty viste til en tendens til økt voldssituasjon i grenseområdene. Landinfo kommer nærmere inn på situasjonen i grenseområdene under 4.1.2. og 4.3.

I motsetning til tidligere, da volden var konsentrert i enkelte byer og områder, er volden i dag utbredt i hele landet, både i byer og i rurale områder (OVV 2018b; OSAC 2019).

Venezuela har fem byer på listen over de 50 farligste byene i verden (Dillinger 2019).

Caracas er rangert som den nest mest voldelige byen i verden med 111,19 drap per 100 000 innbyggere, etter Los Cabos i Mexico med 111,33 drap per 100 000 (Dillinger 2019). Til sammenligning ville samme drapsrate i Oslo tilsvare ca. 720 drap per år. Faktiske drap i Oslo per år ligger på mellom åtte og ti drap (Dagens Næringsliv 2016).

Mange av drapene i Caracas rammer unge foreldre med små barn, noe som skaper store sosiale problemer. Hver dag blir fire barn foreldreløse på grunn av voldssituasjonen i Caracas. Vinningskriminalitet er den vanligste årsaken til disse drapene (Boon 2017). Drapene i Caracas tilskrives gategjenger og organiserte kriminelle grupper. Caracas er kjent for voldelig kriminalitet med drap, tyveri, og kidnapping i nabolag i hele byen til alle tider av døgnet. Fattigdom har også ført

til tyveri som en måte å livnære seg på. Kidnappinger og tyveri fører ikke sjelden til drap, siden ofre som gjør motstand ofte blir drept (OSAC 2019).

2.3 Antall drap fordelt på kjønn, alder og bakgrunn

- Av 23 047 drap i 2018, ble 7523 av drapene begått av sikkerhetsstyrkene (Dalby & Carranza 2019; OVV 2018b).
- Av 16 516 drap i 2019, var 5286 av drapene såkalt drap i forbindelse med motstand mot regimet, - drap begått av sikkerhetsstyrkene (OVV 2019).
- 60 % av ofrene (2017-tall) var mellom 12 og 29 år.
- 34 % var mellom 18 og 24 år.
- 95 % av de drepte var menn (OVV 2018a).
- Den store majoriteten av ofrene er fra fattige områder (Amnesty 2018).

I tillegg til målrettede reaksjoner mot enkeltindivider, er det også mange som rammes av den generelle volden som er i Venezuela. Unge menn i marginaliserte strøk synes å være av dem som er mest utsatt for drap og overgrep.

2.4 Antall drap begått av myndighetene og sikkerhetsstyrkene

Antall drap begått av sikkerhetsstyrkene har økt siden 2017, mens det totale antallet drap har gått ned, fra 89 drap per 100 000 i 2017 til 81,4 drap i 2018 (Dalby & Carrera 2019). I 2019 var det ytterligere nedgang, til 60,3 drap per 100 000. Tallene på sivile drept av sikkerhetsstyrkene har stadig økt siden 2010, da var tallet 4 % av alle drap. Offisielle tall fra 2017 viser at ca. 25 % av alle drap ble begått av sikkerhetsstyrkene, det har altså vært enda en økning (Ávila 2019; OVV 2019).

Totalt ble 23 047 personer drept i Venezuela i 2018 og 16 516 personer i 2019. I disse tallene inngår registrerte drap begått av kriminelle, personer som har blitt drept i sammenstøt med myndighetene og såkalte voldelige dødsfall som er under etterforskning (OVV 2018b; OSAC 2019; OVV 2019). Ifølge tall fra det venezuelanske innenriksministeriet, presentert av HRW (2019, s. 2), har 18 000 personer blitt drept i Venezuela i tilfeller av antatt «motstand mot myndighetene» siden 2016. I 2018 var det ca. 7000 av denne typen drap. Dette tallet viker ikke mye fra OVVs tall som er 7523 drap begått av sikkerhetsstyrker i 2018. HRW opplyser med referanse til høykommissæren for menneskerettigheter at det er ingen som har full oversikt over hvor mange av drapene begått av sikkerhetsstyrkene som er utenomrettslige, men at mange er utenomrettslige (HRW 2019, s. 2).

Som forklaring på hvorfor det totale antallet drap har gått ned, viser OVV til at det er en forverring av økonomiske og sosiale levekårene, færre har penger og det er

dermed mindre å drepe for. Mange venezuelanere har i tillegg forlatt landet og befolkningen har minket (OVV 2019).

2.5 Drap i januar 2020

Januar 2020 var en av de mest voldelige månedene på flere år. Antallet personer drept av spesialstyrken FAES (Fuerza de Acciones Especiales) økte fra 31 personer i desember 2019, til 121 personer i løpet av januar 2020. I januar 2019 ble 85 personer drept av FAES (Coscojuela 2020). Dette er offisielle tall fra det venezuelanske innenriksdepartementet gjengitt av Venezuelan Observatory of Security (Gan, WhatsApp mars 2020). Drapene begått av FAES i januar 2020 er fordelt på 16 delstater i hele landet, med flest personer drept i delstaten Zulia, deretter delstatene Lara og Miranda. Alle de 121 som er registrert drept er menn, og gjennomsnittsalderen er 27 år. I sammenstøtene med FAES er det ingen som kun har blitt skadet, alle har blitt drept. Ingen som har blitt bragt til sykehus, har overlevd. Dette skyldes ikke bare at det er alvorlige skader, men også manglende medisinsk utstyr på sykehusene (Coscojuela 2020).

3 Ulike myndighetsgrupper, menneskerettighetsbrudd og hvem som rammes

3.1 Ulike myndighetsstrukturer

Utenomrettslige henrettelser utført av politi og militære spesialstyrker utgjør et stort menneskerettighetsproblem. Disse henrettelsene skjer i ulike operasjoner for å slå ned på kriminalitet (Boon 2017).

Følgende politi- og sikkerhetsorganer utfører handlinger som fører til utenomrettslige drap, massearrestasjoner, mishandling av arresterte, tvungne utkastelser og ødeleggelser av hjem og vilkårlige deportasjoner (ICG 2019).

3.1.1 Fuerza Armada Nacional Bolivariana (FANB)

Fuerza Armada Nacional Bolivariana (FANB), som er Venezuelas væpnede styrker, teller ifølge tall fra det venezuelanske forsvarsdepartementet mellom 95 000 og 150 000 aktive profesjonelle medlemmer. Det er vanskelig å vite hva det eksakte antallet er. Når reservestyrkene inkluderes, er antallet oppe i 235 000. Andre estimer har satt det endelige tallet til 128 000 (ICG 2019, s. 4).

3.1.2 Fuerza de Acciones Especiales (FAES)

Spesialstyrken FAES (Fuerza de Acciones Especiales) ble opprettet som en egen gren av det nasjonal bolivarianske politiet i 2017. Maduro opprettet spesialstyrken for å nedkjempe kriminalitet og terrorisme og for «å beskytte befolkningen fra kriminelle organisasjoner og terroristgrupper fra høyresiden». Styrken er kjent for sin brutale fremferd og sine menneskerettighetsbrudd (HRW 2019, s.1, 3).

3.1.3 Nasjonal milits

I tillegg til ovennevnte enheter er det en nasjonal milits, en frivillig enhet som har som oppgave å beskytte «revolusjonen». Militsen er involvert i velferdsprogrammer som distribusjon av subsidiert mat. Ifølge myndighetene hadde militsen 1,6 millioner medlemmer i slutten av 2018. Det er uvisst hvor mye våpentrening denne militsen har. Maduro skal ha inkorporert 30 000 personer fra militsen i sine regulære styrker høsten 2019, noe som førte til protester blant militæret (ICG 2019).

3.1.4 Øvrige grupper

Andre enheter som har vært brukt i utenomrettslige henrettelser, aksjoner og operasjoner i tillegg til statlig politi (PNB), er:

- Venezuelan Bolivarian National Guard (GNB) brukes i operasjoner (Boon 2017; ICG 2019)
- Bolivarian National Intelligence Service (SEBIN)
- Scientific, Penal and Criminal Investigative Police (El cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas (CICPC))
- Directorate General of Military Counterintelligence (Dirección General de Contrainteligencia Militar (DGCIM))
- Venezuelan National Guard (Guardia Nacional Bolivariana de Venezuela) (HRW 2019, s. 3; Provea 2020a).

3.2 Vold og tortur utført av myndighetsorganer

Den anerkjente venezuelanske menneskerettighetsorganisasjonen PROVEA opplyser at bruken av tortur¹ etter hvert har blitt en systematisk praksis som daglig brukes i majoriteten av fengsler og anholdelsessentre i landet. Tortur brukes mot personer som tas inn for vanlig kriminalitet og personer som har blitt tatt inn pga. politiske forhold. Tortur som straff har blitt institusjonalisert i Venezuela og er en

¹ Landinfo omtaler tortur der kildene har brukt ordet tortur. Vi går ikke inn på noen nærmere definisjon av begrepet.

del av Maduros repressive politikk. PROVEA ser den utbredte bruken av tortur som et middel til å minske enhver form for rettsstat (PROVEA 2020a).

Sikkerhetstjenesten bruker vold som en måte å få sosial kontroll over folk i fattige bydeler og over politiske motstandere. I løpet av 2019 mottok PROVEA informasjon om 574 individuelle tilfeller av tortur (gjennom pressen og fra personer som selv henvendte seg til PROVEA). Dette er en økning på 526 % fra 2018. Da ble det registrert 109 personer som var blitt utsatt for tortur. Antallet torturtilfeller for 2019 er det høyeste PROVEA noensinne har registrert siden de begynte å monitorere torturtilfeller for 31 år siden. Det nest høyeste antallet var i 2014, da det ble registrert 185 tilfeller. PROVEA mener antallet torturtilfeller for 2019 kan være enda høyere enn hva de har registrert. Dette skyldes at den uavhengige pressen har blitt begrenset, i tillegg til at mange familiemedlemmer av ofrene er redde for å rapportere om overgrep (PROVEA 2020a).

De fleste voldsofrene i 2019 var unge, fattige menn, slik det også har vært tidligere år. Over 98 % av ofrene i 2019 var menn. Alderen på ofrene er fra 8 til 60 år. Type vold som har vært brukt er blant annet slag, spark, elektriske støt og å binde fast ofrene (*crucificar*).

Av torturofrene som ble dokumentert av PROVEA i månedene mellom januar og september i 2019, var 426 personer som var arrestert og dømt for vanlige forbrytelser. 124 var personer innenfor militæret som var arrestert og anklaget for handlinger rettet mot president Maduro, 22 var sivile som var arrestert av politiske årsaker eller i forbindelse med demonstrasjoner og 2 personer som følge av andre omstendigheter (PROVEA 2020a).

Ulike myndighetsorganer står bak torturen. Dirección General de Contrainteligencia Militar (DGCIM) sto bak nesten halvparten av de registrerte torturtilfellene. GNB (Guardia Nacional Bolivariana de Venezuela) sto bak mange tilfeller (PROVEA 2020a). FAES har også deltatt i torturen. Torturen foregikk i lokalene til de ulike myndighetsstrukturene (HRW 2019, s. 2-3).

35 % av torturtilfellene PROVEA har dokumentert fant sted i delstaten Carabobo, og de fleste tilfellene skjedde i lokalene til CICPC i byen Valencia. Delstaten Miranda har 32 % av torturtilfellene, og de fleste tilfellene skjedde i hovedkvarteret til DGCIM. Delstaten Anzoátegui rangeres som nummer tre i antallet torturofre (PROVEA 2020a). Landinfo har ingen informasjon om hvorfor det er flest dokumenterte torturtilfeller i disse delstatene.

Av de 574 torturofrene fra 2019, ble 23 personer drept av politiet eller andre sikkerhetsorganer. Dødsfallene rammet både personer som var arrestert for vanlig kriminalitet og personer arrestert som følge av politiske forhold. Alle dødsfallene skjedde i en kontekst hvor det ble lagt lokk på informasjonen (PROVEA 2020b).

3.3 Personer i slumområdene er spesielt utsatt for overgrep fra myndighetene

I 2019 har myndighetene i økende grad arrestert personer fra slumområdene i Caracas, de såkalte barrios. Tidligere president Chavez, og også president Maduro, har tradisjonelt hatt sine ivrigste støttespillere i disse områdene, men også her vender nå deler av befolkningen seg vekk fra Maduro (PROVEA; Foro Penal, møte i Caracas mai 2019).

Politiets framferd i fattige byområder er den samme som både HRW og PROVEA dokumenterte i 2016, da myndighetene satte i gang det de kalte «Operation to Liberate and Protect the People» (HRW 2019). Ifølge HRW er disse raidene typiske for hva som skjer i fattige bydeler. Venezuelanske sikkerhetsstyrker tar loven i egne hender og ankommer i tanks. De både dreper og vilkårlig arresterer personer de hevder har begått kriminelle handlinger uten noen form for bevis (Amnesty International 2018, s. 36, 37; HRW 2019, s. 1). Unge menn og sosiale ledere fra barrioene er spesielt utsatt for overgrep fra myndighetene, og holdes under oppsikt (Gan, møte i Caracas mai 2019, WhatsApp, mars 2020).

For å vise handlekraft og fylle såkalte kvoter, anholder politiet så mange personer som mulige (Foro Penal; Gan, møter i Caracas mai 2019). Ifølge offisielle tall fra det venezuelanske innenriksministeriet har det vært en økning i drap registrert som «motstand mot regimet» i årene etter 2016, med et totalt antall drap på mer enn 4900 hvert år. Flere organisasjoner som har gjort undersøkelser rundt drapene, hevder at dette er utenomrettslige drap begått av myndighetsstrukturer og rettet mot den fattige befolkningen (NACLA 2019).

HRW intervjuet i 2019 vitner og familiemedlemmer av ni av ofrene for voldshandlinger begått av FAES i Caracas, alle i fattige boligstrøk av byen. Ifølge opplysningene HRW fikk, opptrådte FAES-agentene i svarte uniformer og mange brukte masker. De ankom i svarte pick-up-biler uten registreringsskilt og kjørte inn i fattige bo-områder. I flere tilfeller ble familiemedlemmer av ofrene tatt ut av boligene før de begynte å skyte mot ofrene. Det ble opplyst at FAES i sine raids stjal mat og andre produkter som er mangelvare i Venezuela.

Familiemedlemmer fortalte at FAES manipulerte selve voldshendelsene. Agenter plantet våpen og narkotika eller avfyrte skudd mot veggene eller ut i lufta, og påsto at ofrene satte seg til motverge. Familiemedlemmene rapporterte videre om at de hadde vanskeligheter med å få tilgang til sine døde slektninger og vanskeligheter med å få utstedt dødsattester (HRW 2019, s. 2). I et av tilfellene HRW undersøkte, ble det brukt elektrosjokk mot en av de arresterte, han ble slått og sparket og fikk hodet dekket med en plastpose som på forhånd var blitt sprayet med en kjemisk veske (HRW 2019, s. 2-3).

Siden deler av slumbefolkningen har vendt seg mot Maduro, har også personer herfra deltatt i demonstrasjoner. Tidligere foregikk demonstrasjonene i sentrum av

Caracas (og i andre byer), mens de i 2018 og 2019 i stor grad har foregått i slumområdene. Beboerne der er redde for å delta i rent politiske demonstrasjoner mot valgfusk og lignende, men har blant annet protestert mot mat- og medisinmangelen og mot de mange strømbruddene som var i 2019. Strømbruddene skyldes først og fremst dårlig vedlikehold av det elektriske anlegget. Myndighetene har slått tilbake mot demonstrantene gjennom aksjoner og arrestasjoner (Foro Penal, Gan, møter i Caracas mai 2019). Det er fortsatt strømbrudd i Venezuela, og særlig utover i distriktene må befolkningen ofte greie seg uten strøm mange timer av gangen. Dette, i tillegg til den generelt dårlige økonomiske situasjonen med lav lønn og i enkelte tilfeller manglende utbetaling av lønn, gjør at det fortsatt foregår enkeltstående demonstrasjoner rettet mot myndighetene, men dette er ikke lenger veldig utbredt.

Det er få som greier å mobilisere til store demonstrasjoner. Befolkningen vet at hvis de demonstrerer, utsetter de seg for vold og arrestasjoner (Bull, mars 2020). Det var planlagt en stor demonstrasjon 10. mars, blant annet som en protest fra pensjonistene over lave pensjonsutbetalinger. Demonstrasjonen ble imidlertid fort avblåst pga. sikkerhetsstyrkenes bruk av tåregass (Gan, mars 2020; Amnesty International 2020b).

Pga. koronapandemien som også har nådd Venezuela, har politiske ledere per mars 2020 utsatt alle politiske demonstrasjoner, men det har vært demonstrasjoner i fattige bydeler også i annen halvdel av mars (Gan, WhatsApp mars 2020). Ifølge Natalia Gan er det trolig at deler av befolkningen i de fattige bydelene vil fortsette å demonstrere. Her mangler folk offentlige tilbud, de har ikke arbeid og de har lite eller ingen penger. Demonstrasjoner i liten målestokk foregår over store deler av landet (WhatsApp mars 2020).

Ifølge en meningsmåling fra august 2019 hadde Maduro mellom 17 % og 18 % støtte i befolkningen (Gan, WhatsApp mars 2020; TalCual 2019). Dette er samme tall som ble formidlet til Landinfo i mai 2019.²

² Gan forklarte at denne støtten fortsatt kommer fra den fattige delen av befolkningen. Mange frykter at de vil miste den lille støtten de får gjennom sosiale programmer, som de såkalte mateskene (CLAP), dersom Maduro går av, og derfor har han fortsatt en viss støtte (internasjonal organisasjon a; Gan møter i Caracas mai 2019, WhatsApp mars 2020).

4 Irregulære væpnede grupper, menneskerettighetsbrudd og hvem som rammes

4.1 Nye voldelige grupperinger

Forklaringene på hvorfor Venezuela har havnet på toppen av voldsstatistikkene, er mange. Både økonomisk og sosial ulikhet har ofte vært trukket fram som årsaksfaktorer til vold. Narkotika og straffefrihet nevnes som andre årsaker. Professor Benedicte Bull (2019) ved UiO sier at det er vanskelig å trekke fram enkeltforklaringer på at vold oppstår, men viser til at historisk har voldsnivået ofte steget med økte inntekter.

I Venezuela har nye voldelige grupper kommet til. Den politiske makten fra statsorganene taper terreng for nye ikke-statlige illegitime grupperinger som alle bruker makt og territoriell kontroll for å oppnå sine mål. Noen av de illegitime gruppene har enkelte ideologiske motiver for sine handlinger, mens andre kun er opptatt av kriminell vinning (ICG 2020a).

Irregulær økonomi og kollaps i den formelle økonomien som følge av politisk vanstyre og stadig mer omfattende sanksjoner fra utenomverdenen har vært med på å gi grobunn for disse nye gruppene (ICG 2020a; Tharoor 2020). Særlig sør i landet, i delstatene Bolívar og Amazonas og også langs grensen til Colombia, er fremveksten av irregulære væpnede grupper stor. Innbyggerne i området blir i stor grad berørt av situasjonen. Professor og forsker Benedicte Bull (2020) skriver at pengeutpressing fra væpnede aktører er dagligdags for de fleste bedrifter, og at den som har våpen, har makt, også økonomisk. Bull sier videre at vi kan vente oss en økende konkurranse mellom ulike deler av statens sikkerhetsstyrker, paramilitære og andre væpnede grupper om ulike deler av den krympende økonomien. Dette vil også øke voldsbruken dem imellom.

Overgrep og drap blir begått dels av myndighetsorganer, såkalte colectivos (se mer om colectivos i del 4.1.1), geriljagruppinger og rene kriminelle grupper. Enkelte av gruppene har forbindelser til myndighetene, mens andre kan ha forbindelse til opposisjonen. Det er ikke alltid klart hvem som har forbindelse til hvem, og hos hvem lojaliteten ligger. Mange ureglementerte grupper har direkte forbindelse og felles interesser med deler av statsapparatet og kan støtte myndighetene enten åpent eller hemmelig. For myndighetene kan disse gruppene være til hjelp for å utøve en eller annen lyssky virksomhet for å skaffe inntekter, eller gruppene kan brukes for å oppnå politiske mål (ICG 2020a. s. 4). Kontroll og penger synes å være motivasjonen for utøvelse av vold av alle grupper med en eller annen forbindelse enten til myndighetene eller til opposisjonen (ICG 2020a, s. 1).

Landinfo har ikke funnet informasjon om hvilke opposisjonsgrupper som står i direkte kontakt med kriminelle grupper. Det er tydelig at det er ulike former for koblinger, og vanskelig å vite hvem som står i forbindelse med hvem. Det er uvisst hvem som kan ha en oversikt over dette (Ebus, mars 2020; Bull, mars 2020).

Bram Ebus (2019), journalist og medarbeider i International Crisis Group har uttalt følgende:

Call them guerillas, sindicatos, pranes, or corrupted factions of the army- they are there to stay. In that regard, Venezuela is beginning to resemble neighboring, Colombia, where land-grabbing, rural warfare and predatory and illicit natural resource exploitation (whether of coca, illegal gold mining, agroindustries) have been a major feature for over half a century.

4.1.1 Colectivos³

Colectivos er fellesbetegnelsen på venstreorienterte grasrotgrupperinger som oppstod i fattige bydeler i Caracas på 1970- og 1980-tallet. Vi kan oversette colectivos med kollektiv i betydningen gruppe/organisasjon/nettverk/grasrotgruppering.

Menneskerettighetsorganisasjonen PROVEA (møte, mai 2019) opplyste at colectivos kjempet med våpen da de oppstod, men at de senere gjennomgikk en type fredsprosess og la ned våpnene, før de igjen grep til våpen. Gruppene har tilstedeværelse i hele Venezuela. De har kontroll over enkelte områder og driver illegal aktivitet. De styrer særlig markedene i fattigere nabolag, spesielt i byene (Gan, møte i Caracas mai 2019; Bull 2020; Ebus mars 2020).

Det er noe uvisst hvor sentral deres rolle er, og også i hvor stor grad gruppene styres direkte av myndighetene. Ingen kan heller med sikkerhet si hvor mange grupper som finnes, men trolig et sted mellom 70 og 100 (Gan, møte i Caracas 2019).

De colectivoene vi vanligvis hører om er bevæpnet. Opposisjonen i Venezuela ser dem som rene paramilitære grupper som utfører handlinger på vegne av regjeringen (ICG 2020a).

Andre colectivos er uavhengige (ICG 2020a, s. 8). Colectivoene har spilt en aktiv rolle under Maduros regime, og vært involvert i venezuelanske myndigheters reaksjoner mot opposisjonen i demonstrasjoner mot regimet i 2014 og 2017 (Gan, møte i Caracas mai 2019; ICG 2020a, s. 7). Colectivos sitt rykte som brutale

³ Se mer om *los colectivos* i Landinfos respons (Landinfo 2019b).

medløpere til politiet, har blitt styrket siden de har spilt en aktiv rolle i gatesammenstøt mellom Guaidós og Maduros tilhengere. Representanter for colectivoene kan være en del av offisiell venezuelansk sivil milits, men andre har en friere stilling. Noen er direkte koblet til myndighetsapparatet. Noen har direkte kontakt med sikkerhetsstyrkene og den politiske eliten.

Colectivos består imidlertid av ulike grupper, og enkelte av gruppene er uavhengige. Noen driver rent sosialt arbeid og er uten våpen, slik de opprinnelig gjorde da de ble opprettet i de fattige bydelene i Caracas (ICG 2020a, s. 8).

4.1.2 Geriljagrupper fra Colombia

Voldssituasjonen er spredt til hele landet, men enkelte områder er mer sårbare enn andre. Dissidenter fra den colombianske geriljaen FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia) og geriljasoldater fra den colombianske geriljaen ELN (Ejército Popular de Liberación) har aktivitet langs grensen til Colombia og utgjør en trussel i disse områdene sammen med andre mer eller mindre organiserte grupper. Både ELN og dissidenter fra FARC sies å ha hatt tilstedeværelse i Venezuela også i tiden før fredsavtalen mellom FARC og colombianske myndigheter ble undertegnet i 2016. Geriljaene skal ha hatt en type «fristed» i Venezuela hvor de har drevet blant annet opplæring av geriljasoldater (InSight Crime2019; ICG 2020a). Også under deler av Chavez sin presidentperiode (1999–2013) skal de colombianske geriljaene ha hatt en viss tilstedeværelse i Venezuela.

Etter 2017 har geriljaenes nærvær økt. Det er ikke kun i grenseområdene, der de kontrollerer både lovlig og ulovlig handel sammen med militære, at geriljaene har tilstedeværelse (Bull 2020). Geriljagruppene har flyttet seg innover i landet og det sies at de opererer i minst 13 av de 24 statene i landet. Fortsatt har de størst aktivitet i statene Bolívar og Amazonas i sør og i regionene Apure og Táchira (ICG 2020a). Gruppene livnærer seg blant annet på smugling av bensin, ulovlig gruvearbeid og annen illegal virksomhet (OSAC 2019; internasjonal organisasjon b, møte i Bogotá mai 2019). Illegal gullgruvedrift skal være den mest lukrative inntektskilden. Ifølge kilder som står nært geriljaene, skal både dissidenter fra FARC og ELN få mer enn halvparten av sine inntekter fra gruver i Venezuela og Colombia (ICG 2020a, s. 5).

Særlig ELNs tilstedeværelse i Venezuela ble kommentert av flere kilder under Landinfos reise til Colombia og Venezuela. Det ble vist til at ELN har større handlingsrom til å operere i området, og at venezuelanske myndigheter tillater deres nærvær etter landets mer eller mindre demokratiske og økonomiske sammenbrudd (Flyktningshjelpen, møte i Bogota mai 2019; internasjonal organisasjon a, møte i Bogotá mai 2019). ELN har styrket sitt nærvær i enkelte «lommer» i Colombia etter at FARC ble demobilisert, og opererer særlig i grenseområdet mellom Colombia og Venezuela og også inne i Venezuela, ifølge

forskningsinstitusjonen CERAC som forsker på fred og konfliktløsning (møte i Bogotá mai 2019).

Det er et samarbeid mellom ELN og venezuelanske myndigheter, ifølge Mauricio Garcia fra organisasjonen Jesuit Service Network som jobber tett med migranter og internt fordrevne i Colombia og som også kjenner situasjonen i Venezuela godt. Garcia opplyser at ELN har tilstedeværelse i 15 stater i Venezuela, langs hele grensen til Colombia og i gruveområdene langs Orinoco-elven i sør (Garcia, møte i Bogotá mai 2019). Ifølge en internasjonal organisasjon kontrollerer også ELN deler av grenseovergangene mellom Colombia og Venezuela etter at ELN fikk større tilstedeværelse i Venezuela (internasjonal organisasjon c, møte i Cucutá mai 2019).

Også opposisjonen i Venezuela hevder at det er et samarbeid mellom de colombianske geriljaene og venezuelanske myndigheter. Det samme hevder Colombias president Ivan Duque. Ifølge ICG (2020a, s. 6) er det imidlertid ingen som har kunnet presentere klare bevis på denne koblingen.

I geriljagruppenes nærvær i den illegale gruveindustrien oppstår det stadig sammenstøt med andre illegale grupper i kampen om den samme økonomiske gevinsten. ICG (2020a, s. 6) rapporterer om en lokalbefolkning som kommer i skvis mellom gruppene og enkeltpersoner som tvinges til å utøve oppgaver. Det er mange aktører som alle skal ha sin del av fortjenesten.

Bram Ebus, som er journalist og medarbeider i International Crisis Group, opplyser at deler av den konflikten som har vært, og også fortsatt eksisterer i Colombia, nå også har kommet til Venezuela. Lokalbefolkningen lider som følge av geriljagrupeer og andre grupperinger som står mot hverandre i kampen om kontroll av illegale virksomheter og landområder, ifølge Ebus.

Deler av Venezuela er i dag kontrollert av bevæpnede irregulære grupper. Mange venezuelanere opplever nå at de må forflytte seg til andre deler av landet eller til utlandet for å komme unna de ulike grupperingene. Ebus opplyser at dette er informasjon som i svært liten grad er kjent, men at International Crisis Group har snakket med mange venezuelanere som forlater disse områdene. ICG er derfor godt kjent med situasjonen (Ebus, telefonsamtale mars 2020).

4.1.3 Paramilitære

«Høyre-side-paramilitære» (Maduros terminologi) er illegale kamphenheter som først og fremst handler på vegne av utenlandske myndigheter og i samarbeid med den venezuelanske opposisjonen, ifølge ICG (2020a). På samme måte som geriljagruppene ELN og dissidenter fra FARC, er de paramilitære først og fremst fra Colombia hvor de i årevis har vært involvert i organisert kriminalitet og

narkohandel. Etter at de paramilitære i Colombia delvis ble demilitarisert i 2006, har nye grupperinger kommet til, delvis uten noen fast struktur (ICG 2020a).

Den venezuelanske opposisjonen benekter at det er en forbindelse mellom dem og høyreorienterte paramilitære grupper fra Colombia, til tross for at Juan Guaidó ble fotografert sammen med to colombianske paramilitære da han illegalt krysset grensen til Colombia i forbindelse med en humanitær konsert i februar 2019 (ICG 2020a, s. 12). Det er vanskelig å vite om det er noen kobling mellom paramilitære og opposisjonen. Landinfo har ingen ytterligere opplysninger om eventuelle forbindelser mellom colombianske paramilitære og opposisjonen i Venezuela. Heller ikke professor Benedicte Bull vet noe mer om en slik kobling (Bull, mars 2020).

Paramilitæres aktivitet i Venezuela består av utpressing, kidnappinger av bønder og jordeiere og trakasseringer av personer som er lojale mot regimet i Venezuela (ICG 2020a).

4.1.4 Rene kriminelle grupper

Som tidligere nevnt i del 2.1, er Venezuela rangert som et av verdens farligste land å bo i sett ut ifra en mordrate, som er en av Latin-Amerikas høyeste. En rekke kriminelle grupper av varierende størrelse og struktur opererer i landet. Disse livnærer seg av tyveri, kidnappinger, bedrageri, utpressing og leiemord. Ifølge politiet i Venezuela er det over 100 kriminelle grupper som opererer i hele landet.

De mest kjente grupperingene er:

- *los pranos* som opptrer som såkalte sjefer blant de innsatte i venezuelanske fengsler
- de såkalte *megabandas* (mega-bander)
- *sindicatos* (ICG 2020a, s. 13)

4.1.4.1 Pranos

Pranos er lederne av kriminelle gjenger som vanligvis driver med narkotrafikk og utpressing, og driver sin virksomhet fra fengslene. Pranos kontrollerer vanligvis fengslene der de selv er innsatt (ICG 2020a, s. 13; InSight Crime 2015). Pranos er de illegale myndighetene innenfor fengselsmuren. Der planlegger de kriminelle handlinger utenfor murene, ifølge Antulio Rosales, som er forsker ved Senter for Utvikling og Miljø ved UiO. I tillegg utøver de sosiale tjenester som å skaffe mat, organisere fester, konserter osv. i fengslene. Los pranos har forbindelser til andre kriminelle gjenger, og kan også ha tilknytning til bevæpnede

myndighetsstrukturer i forbindelse med kontroll av gruver og i smuglerbransjen (Rosales, e-post februar 2018).

4.1.4.2 Mega-bandene

Mega-bandene er et samlebegrep på flere kriminelle gjenger som er involvert i narkohandel, utpressing og kidnappinger i hele landet. Mange av gruppelederne har tilbragt mye tid i fengsel, og jobber dermed tett med los pranos innenfor murene. Ifølge eksperter på kriminelle gjenger er det mellom 12 og 16 mega-bander i Venezuela, noen av dem har over flere hundre medlemmer. Gruppene er tungt bevæpnet. Politistyrker kjemper mot gruppene, men gruppene har ikke latt seg overvinne. Mega-bandene utøver omfattende menneskerettighetsbrudd.

Myndighetene har delvis inngått uformelle avtaler med gruppene og blir av opposisjonen i Venezuela beskyldt for å gi gruppene fritt leide og at de forblir ustraffet (ICG 2020a, s. 14; InSight Crime 2015).

Tren de Aragua er en av de mest kjente kriminelle gruppene som går under navnet mega-bande. Organisasjonen oppstod opprinnelig som en fagforening for jernbanearbeidere på begynnelsen av 2000-tallet. Tren de Aragua teller i dag ca. 500 medlemmer som driver med kidnapping, utpressinger og også drap. Hovedsetet for organisasjonen er fengslet Tocoron i byen Maracay i delstaten Aragua. Tren de Aragua består igjen av mange undergrupper. Målet for Tren de Aragua er økonomisk vinning og stor makt (Llabanero 2018; Rosales, e-post februar 2018).

4.1.4.3 Sindicatos

En trede gruppe er sindicatos, som er kriminelle grupper som først og fremst har tilstedeværelse sør i Venezuela, spesielt er de basert i staten Bolívar (ICG 2020a, s. 14; HRW 2020; Rosales, telefonsamtale september 2018).

Disse gruppene har erstattet staten, og selv tatt kontrollen i enkelte områder (ICG 2020a, s.13)

4.2 Overgrep mot sivilbefolkningen av geriljaen og kriminelle grupper, blant annet i gruveområdene i sørlige Bolívar

Befolkningen i delstaten Bolívar, sørøst i landet, opplever overgrep både fra sindicatene, fra den colombianske geriljaen ELN og fra dissidenter fra FARC, som alle opererer i området. Geriljaene og sindicatene forsøker i konkurranse med hverandre å få kontroll over den illegale gullgruveindustrien i området. Det aller meste av gullgruvedriften som finnes i dette området, er illegal, og lite av gullforekomstene ender opp i sentralbanken. Det meste selges til personer som smugler gullet til utlandet (HRW 2020; ICG 2020a). Myndighetene har erklært at

de forsøker å få bukt med den illegale industrien, og arrestordre på flere har blitt sendt ut. Ni personer var arrestert per august 2019, men lite har likevel kommet ut av det (HRW 2020).

De ulike sindicatene som kontrollerer gruvene, utøver streng kontroll over befolkningen som bor og lever i området. Ulike sindacater kontrollerer ulike gruveområder. Væpnede opprør foregår mellom venezuelanske sikkerhetsstyrker og sindicatene, og mellom sindicatene og geriljagrupper. Ved flere anledninger, har titalls personer, også kvinner og barn, blitt drept eller skadet i skuddvekslinger, ifølge beboere som HRW har intervjuet (HRW 2020).

Gruvearbeiderne må betale en avtalt andel av gullet de finner – opptil 80 % – til det enkelte syndicat. Innbyggere som jobber i butikker eller restauranter i gruvebyene, betaler en viss mengde gull per uke til syndicatet for å kunne drive virksomheten sin i fred (HRW 2020).

Gruvearbeiderne jobber under svært kritikkverdige forhold. HRW rapporterer om gruvearbeidere som blir utsatt for trusler og anklager om tyveri, og viser til flere tilfeller der arbeidere har blitt drept og lemlestet foran øynene på andre arbeidere.

Den venezuelanske menneskerettighetsorganisasjonen CODHECIU opplyser at mellom 2012 og 2019 har organisasjonen mottatt 51 henvendelser om savnede personer fra gruvesamfunn i Guayana-regionen i Bolívar. Av disse ble ti funnet i live etter å ha vært kidnappet eller overlevd massakre. Oppholdelsessted til de øvrige er per september 2019 ukjent. Noen har anmeldt forholdet til CICPC (The Scientific, Penal and Criminal Investigative Police/El Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas), men CICPC har ikke gjort noe for å finne de savnede. En av dem som anmeldte forsvinningen opplevde i ettertid trusler fra myndighetene. Arbeiderene er helt uten rettigheter. Det er de ulike kriminelle gruppene som rår grunnen, ifølge HRW. Direktør for Amerika-seksjonen i HRW har uttalt følgende (HRW 2020):

“Poor Venezuelans driven to work in gold mining by the ongoing economic crisis and humanitarian emergency have become victims of macabre crimes by armed groups that control illegal mines in southern Venezuela, ” [...]“It is critical for gold buyers and refineries to ensure that any Venezuelan gold in their supply chains is not stained with the blood of Venezuelan victims. ”

Pga. den økonomiske situasjonen i landet har stadig flere kommet til gruveområdene for å forsøke å få illegalt arbeid der. Med de harde arbeidsforholdene er mange utsatt for sykdommer som malaria (HRW 2020).

Flere av de kriminelle organisasjonene har bånd til myndighetspersoner. Dette gjelder spesielt i områdene i sørøst, der den illegale gruvedriften foregår (HRW

2020; Rosales, september 2018). HRW har intervjuet personer som har fortalt at representanter fra den venezuelanske sikkerhetstjenesten har vært på besøk i gruvene for å samle inn bestikklser.

Ifølge ICG (2020a) har juridisk etterforskning, utført av USA, vist at flere myndighetspersoner har direkte økonomiske bånd til kriminelle gjenger. Samtidig skriver ICG at nettverkene i stor grad operer på egen hånd, og at det ikke er noen fullskala sammensvergelse mellom de to. I rurale områder erstatter kriminelle nettverk imidlertid i stor grad en stat i kollaps, og har overtatt myndighet fra lokalt politi (ICG 2020a, s. 15). Ifølge Rosales er det generelt vanskelig å vite i hvilken grad venezuelanske myndigheter samarbeider med kriminelle nettverk, bortsett fra i gruveområdene hvor det er klare forbindelser, som omtalt over (september 2018).

4.3 Kriminelle grupper med kontroll over grenseovergangene, voldelige handlinger og rekruttering blant de unge

Kriminelle grupper opptrer i grenseområdene til nabolandene. Her er kampen om kontroll med grenseovergangene og muligheten til å drive illegal virksomhet stor.

En gruppe som nevnes er La Zona. Gruppen er aktiv i grenseområdet mot Colombia nordvest i Venezuela, i delstaten Zulia. Zulia er en av de områdene som er verst rammet av både kriminell aktivitet, vold og manglende infrastruktur (ICG 2020b).

La Zonas eksistens har ført til at byen Guarero i Zulia nærmest har blitt folketom. Befolkningen har i redsel for gruppens voldelige handlinger, og for å unngå at de unge blir rekruttert, forlatt byen. La Zona har siden begynnelsen av 2018 og fram til midten av 2019 drept over 100 personer fra byen. Ifølge en kvinne intervjuet av ICG har La Zona fått grønt lys av Venezuelan National Guard til å gå ustraffet fra handlingene. Etter hvert har imidlertid venezuelansk sikkerhetstjeneste tatt opp kampen mot La Zona, blant annet om inntjening og kontroll med grensepasseringene, og har utført utenomrettslige drap på medlemmer av gruppen (ICG 2020b).

5 Straffefrihet og befolkningens manglende tillit til politi og rettsapparat

Straffefrihet (*impunidad*) er et stort problem i Venezuela. Myndighetspersoner som har begått overgrep, blir i svært liten grad stilt strafferettslig ansvarlige for sine handlinger (Amnesty 2018, s. 44).

OHCHR (2018, s. 9) viser til at myndighetene ikke har blitt stilt til ansvar for de overgrepene som har foregått i forbindelse med demonstrasjonene i 2017 og 2018.

Venezuelanske myndigheter har heller ikke blitt stilt til ansvar for sine torturhandlinger mot arresterte og domfelte personer. PROVEA skriver i sin årsrapport for 2019 at de ikke kjenner til noen offentlig etterforskning mot de ansvarlige for torturhendelsene som har funnet sted. To personer fra DGCIM (Dirección General de Contrainteligencia Militar) ble dømt for medvirkning til drapet på en offiser i hæren i 2019, og de to sonet en kort dom i DGCIMs lokaler. PROVEA skriver at dommen ikke på noen måte er tilstrekkelig, og at straffen ikke står i samsvar med handlingen. Tvert imot viser praksis at Venezuela åpner for at misbruk av makt, menneskerettighetsbrudd og straffefrihet blir institusjonalisert (PROVEA 2020a).

Amnesty Internasjonal viser til høykommissæren for menneskerettigheter og skriver i sin årsrapport for 2019 at det vanlige er at påtalemyndigheten ikke etterforsker brudd på menneskerettighetene, og at de heller ikke innleder rettsforhandlinger mot personer mistenkt for disse gjerningene. Ombudsmannen gir heller ingen uttalelser i saker som dreier seg om menneskerettighetsovergrep. Myndighetene fraråder i tillegg ofte ofre å gi formelle klager. Amnesty skriver videre i sin årsrapport at i de tilfellene der det ble begått utenomrettslige henrettelser, var det vanlig at politiet gjorde endringer på åstedet for å sikre straffefrihet for sine handlinger (Amnesty International 2020a).

I november 2019 ba HRW venezuelanske myndigheter om en status på anklager om overgrep fra bevæpnede grupper, inkludert myndighetspersoner og medlemmer av sikkerhetsstyrkene i staten Bolívar, men har per februar 2020 ikke mottatt svar fra myndighetene (HRW 2020).

Ifølge førsteamanuensis Leiv Marsteintredet ved UiB (telefonsamtale, juni 2018) og Natalia Gan, professor ved universitetet Metropolitana i Caracas (møte, mai 2019, meldingsutveksling 2020), fungerer rettsvesenet svært dårlig. Det finnes ikke noe rettferdig rettssystem. Dette bekreftes av OHCHR (2019, s. 7). Institusjoner som skulle gitt borgerne beskyttelse, som rettssystemet, ombudsmannsfunksjonen og riksadvokatembetet, fungerer ikke.

Myndighetene blander seg i rettsavgjørelsene, og misbruk av rettssystemet fører til at personer som ansees som kritiske til regimet kan bli anklaget og straffeforfulgt (Amnesty International 2020a). Se mer om dette i Landinfos notat om utsatte grupper (Landinfo 2019a).

I 2004, under tidligere president Chavez, fikk presidenten full kontroll over Høyesterett. Dommere er ansatt i midlertidige stillinger, og kan lett bli avsatt dersom de avsier dommer som strider mot presidentens vilje. Dommene er i stor

grad diktert, og, ifølge Marsteintredet, taper aldri den venezuelanske staten en sak (telefonsamtale juni 2018).

Ifølge Leif Marsteintredet ved UiO og Antulio Rosales ved UiO har befolkningen i Venezuela generelt ingen tillit til politiet. Dette betyr at få går til politiet for å anmelde kriminelle forhold. Marsteintredet viser til at det gir liten mening i å anmelde et forhold, spesielt i dagens situasjon. Dersom en person skal anmelde et forhold som har med venezuelanske myndigheter å gjøre, vil vedkommende selv få problemer med politiet. Politivold er dessuten et allment kjent problem (telefonsamtaler, juni 2018).

Så lenge det ikke foreligger statistikk over hvor mange som anmelder overgrep til politiet, er det vanskelig å vite eksakt hvor stor grad av straffefrihet det er. Vi vet imidlertid at problemet er stort ut ifra individuelle saker vi kjenner til, uttaler Natalia Gan. Det er eksempler på saker som skulle vært ferdig etterforsket i løpet av åtte måneder, men hvor det fortsatt ikke foreligger noe resultat etter fem år. Jo fattigere offeret er, jo større er straffefriheten (Gan, meldingsutveksling mars 2020).

6 Referanser

6.1 Skriftlige kilder

Amnesty International (2020a, 26. februar). *Amnistia Internacional Informe Anual 2019*.

Venezuela. Caracas: Amnesty International. Tilgjengelig fra

<https://www.amnistia.org/ve/noticias/2020/02/13725/informe-anual-2019-de-amnistia-internacional-capitulo-venezuela> [lastet ned 5. mars 2020]

Amnesty International (2020b, 10. mars). *Derecho a manifestar, nuevamente limitado en Venezuela # 10* [Facebook-melding]. Caracas: Amnesty International. Tilgjengelig fra

<https://ne-np.facebook.com/amnistia.org/posts/derecho-a-manifestar-nuevamente-limitado-en-venezuela-hoy-10madultos-mayores-afe/10151398689944963/> [lastet ned 25.mars 2020]

Amnesty International (2018). *This is no way to live. Public security and right to life in Venezuela*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra

<https://www.amnesty.org/download/Documents/AMR5389752018ENGLISH.PDF> [lastet ned 26.mars 2020]

Ávila, K. (2019). *Monitor del uso de la fuerza letal en América Latina: Un estudio comparativo de Brasil, Colombia, El Salvador, México y Venezuela (2019)*. Mexico City: Centro de Investigación y Docencia Económicas.

Rapporten er å finne på academia.edu via egen bruker

https://www.academia.edu/40204595/Uso_de_la_Fuerza_Letal_en_Venezuela

- Boon, L. (2017, 27. november). *In Caracas, 4 children orphaned every day by violence*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/news/analysis/in-caracas-4-children-orphaned-every-day-by-violence/> [lastet ned 3. april 2020]
- Bull, B (2019, 3. juli). Hvorfor er Latin-Amerika så voldelig? *Dagsavisen*. Tilgjengelig fra <https://www.dagsavisen.no/nyemening/hvorfor-er-latin-amerika-s%C3%A5-voldelig-1.713598> [lastet ned 3. april 2020]
- Bull, B. (2020, 23. mars). *Venezuelas kapitalisme for det 21ste århundre*. Oslo: UiO. Tilgjengelig fra <https://www.sum.uio.no/english/research/blog/la-bullatina-blog/venezuelas-kapitalisme-for-det-21.-arhundre.html> [lastet ned 6. april 2020]
- CIA (2008). *Venezuela. Transportation map*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra https://www.cia.gov/library/publications/resources/cia-maps-publications/map-downloads/Venezuela_Admin.pdf [lastet ned 9. mars 2020]
- Coscojuela, X. (2020, 1. mars). Las FAES iniciaron 2020 matando casi cuatro veces más que en diciembre. *TalCual*. Tilgjengelig fra <https://talcualdigital.com/las-faes-iniciaron-2020-matando-casi-cuatro-veces-mas-que-en-diciembre/> [lastet ned 25. mars 2020]
- Dalby, C. & Carranza, C. (2019, 22. januar). *InSight Crime's 2018 homicide round-up*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/news/analysis/insight-crime-2018-homicide-roundup/> [lastet ned 26. august 2019]
- Dagens Næringsliv (2016, 28. april). 720 drap i Oslo hvert år. *Dagens Næringsliv*. Tilgjengelig fra <https://www.dn.no/kriminalitet/caracas/720-drap-i-oslo-hvert-ar/1-1-5632962> [lastet ned 6. april 2020]
- Dillinger, J. (2019, 30. juli.). *The most dangerous cities in the world*. St. Laurent, Quebec: World Atlas. Tilgjengelig fra <https://www.worldatlas.com/articles/most-dangerous-cities-in-the-world.html> [lastet ned 26. august 2019]
- Ebus, B. (2019, 22. oktober). *Why Environmental Security is Paramount to Venezuela's Future*. Washington D.C.: WOLA. <https://www.wola.org/analysis/environmental-security-venezuela-solution/> [lastet ned 26. mars 2020]
- Gallón, N. (2020, 7. mars). Venezuelan refugees are returning home amid the coronavirus pandemic. *CNN*. Tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2020/04/06/americas/coronavirus-venezuela-refugees-intl/index.html> [lastet ned 13. april 2020]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2019, 18. september). *Venezuela: Extrajudicial Killings in Poor Areas*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2019/09/18/venezuela-extrajudicial-killings-poor-areas> [lastet ned 20. februar 2020]
- HRW (2020, 4. februar). *Violent Abuses in Illegal Gold Mines*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2020/02/04/venezuela-violent-abuses-illegal-gold-mines> [lastet ned 28. februar 2020]
- ICG, dvs. International Crisis Group (2019, 16. september). *Venezuela's Military Enigma*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/039-venezuelas-military-enigma> [lastet ned 21. februar 2020].
- ICG (2020a, 20. februar). *A Gut of Arms: Curbing the Threat to Venezuela from Violent Groups*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/78-glut-arms-curbing-threat-venezuela-violent-groups> [lastet ned 21. februar 2020]

- ICG (2020b, 25. februar). *Under a Merciless Sun: Venezuelans Stranded Across the Colombian Border*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombiavenezuela/under-merciless-sun-venezuelans-stranded-across-colombian-border> [lastet ned 26. februar 2020]
- ICG (2020c, 11. mars). *Imagining a Resolution of Venezuela's Crisis*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/79-imagining-resolution-venezuelas-crisis> [lastet ned 26. mars 2020]
- InSight Crime (2019, 27. juni). *FARC in Venezuela*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/farc-in-venezuela/> [lastet ned 6. april 2020]
- InSight Crime (2015, 20. juli). «Mega-Gangs»: *The Latest Criminal Collective in Venezuela*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/news/brief/mega-gangs-latest-collective-venezuela-organized-crime/> [lastet ned 25. februar 2020]
- Jakes, L. (2020, 31. mars). U.S. Counts on Global Crises to Press Again for Power Shift in Venezuela. *New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2020/03/31/world/americas/coronavirus-venezuela-maduro-guaido.html> [lastet ned 6. april 2020]
- Landinfo (2019a, 23. september). *Utsatte grupper og reaksjoner fra myndighetene*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/09/Venezuela-temanotat-Utsatte-grupper-og-reaksjoner-fra-myndighetene-23092019.pdf> [lastet ned 7. april 2020]
- Landinfo (2019b, 1. oktober). *Los colectivos*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/10/Venezuela-respons-Los-colectivos-01102019.pdf> [lastet ned 6. april 2020]
- Leger uten grenser (2019, 18. desember). *Venezuelans in Colombia: an unattended crisis*. Genève: Leger uten grenser. Tilgjengelig fra https://www.msf.org/venezuelans-colombia-unattended-crisis?gclid=EAIaIQobChMIqaC1h8_T6AIVksmyCh2AcAD9EAAAYASAAEgJqOvD_BwE [lastet ned 6. april 2020]
- Llabanero, N.L. (2018, 6. august). Tren de Aragua: todo lo que debe saber sobre la banda más temida del país. *Caratoa Digital*. Tilgjengelig via archive.org <https://web.archive.org/web/20180921113622/http://www.caraotadigital.net/investigacion/tren-de-aragua-todo-lo-que-debe-saber-sobre-la-banda-mas-temida-del-pais/> [lastet ned 6. april 2020]
- Originallenke ikke lenger tilgjengelig, men kopi av lenke funnet via www.archive.org.
- NACLA, dvs. North American Congress on Latin America (2019, 16. desember). *Statement: In defense of Professor Keymer Avila's Research Amid Police Violence in Venezuela*. New York: NACLA. Tilgjengelig fra <https://nacla.org/news/2019/12/16/statement-keymer-avila-research-police-violence-venezuela> [lastet ned 23. mars 2020]
- OHCHR (2018, juni). *Human Rights violations in the Bolivarian Republic of Venezuela: Downward spiral with no end in sight*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra https://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/VenezuelaReport2018_EN.pdf [lastet ned 7. april 2020]

- OHCHR (2019, 5. juli). *Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of the Human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/venezuela-bolivarian-republic/report-united-nations-high-commissioner-human-rights-situation> [lastet ned 3. april 2020]
- OSAC, dvs. Overseas Security Advisory Council (2019, 18. juni). *Venezuela 2019 Crime & Safety Report*. Washington D.C.: OSAC. Tilgjengelig fra <https://www.osac.gov/Country/Venezuela/Content/Detail/Report/b0933dac-4154-4dc2-89c1-160ca3b2c4c2> [lastet ned 22. februar 2020]
- OVV, dvs. Observatorio Venezolano de Violencia (2018a, 5. januar). *Informe OVV de violencia 2017*. [s.l.]: OVV. Tilgjengelig fra <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/2017-informe-ovv-de-violencia/> [lastet ned 6. april 2020]
- OVV (2018b, 30. desember). *OVV-LACSO: Informe anual de violencia 2018*. [s.l.]: OVV. Tilgjengelig fra <https://observatoriodeviolencia.org.ve/ovv-lacso-informe-anual-de-violencia-2018/> [lastet ned 3. april 2020]
- OVV (2019, 27. desember). *Informe Anual de Violencia 2019*. [s.l.]: OVV. Tilgjengelig fra <https://observatoriodeviolencia.org.ve/news/informe-anual-de-violencia-2019/> [lastet ned 6. april 2020]
- PROVEA, dvs. Programa Venezolano de Educación - Acción en Derechos Humanos (2020a, 27. januar). *Informe Annual 2019. Terrorismo de Estado generó 574 víctimas y 23 asesinados bajo torturas*. Caracas: PROVEA. Tilgjengelig fra <https://www.derechos.org.ve/actualidad/informe-anual-2019-terrorismo-de-estado-genero-574-victimas-y-23-asesinados-bajo-torturas> [lastet ned 4. mars 2020]
- PROVEA (2020b, 9. februar). *23 asesinados por tortura en 2019*. Caracas: PROVEA. Tilgjengelig fra <https://www.derechos.org.ve/opinion/venezuela-23-asesinados-por-tortura-en-2019> [lastet ned 6. april 2020]
- Smith, R. (2018, 8. juni). Venezuela named world's most dangerous country again, poll finds. *CNN*. Tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2018/06/08/world/gallup-venezuela-most-dangerous-country-intl/index.html> [lastet ned 3. april 2020]
- TalCual (2019, 9. august). 82,2% del país quiere que Maduro abandone el poder antes de que termine 2019. *TalCual*. Tilgjengelig fra <https://talcualdigital.com/el-rechazo-a-maduro-alcanzo-851-segun-el-ultimo-sondeo-de-datanalisis/> [lastet ned 25. mars 2020]
- Tharoor, I. (2020, 25. februar). Trump squeezes Venezuela's regime, while ordinary Venezuelans go hungry. *The Washington Post*. Tilgjengelig fra <https://www.washingtonpost.com/world/2020/02/25/trump-squeezes-venezuelas-regime-while-ordinary-venezuelans-go-hungry/> [lastet ned 26. februar 2020]
- UNHCR (2019, desember). *Venezuela situation*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Venezuela%20Situation%20Update%20-%202017DEC19.pdf> [lastet ned 6. april 2020]

6.2 Muntlige kilder

Bull, B. Telefonsamtale 20. mars 2020.

Benedicte Bull er professor i statsvitenskap ved Senter for Utvikling og Miljø ved UiO og forsker på samfunnsutviklingen i Latin-Amerika.

CERAC, dvs. Conflict Analysis Resource Center. Møte i Bogotá 3. mai 2019.

Ebus, B. Telefonsamtale 10. mars 2020

Ebus skriver for blant andre International Crisis Group og har vært medforfatter på flere av ICGs rapporteringer om Venezuela.

Flyktningshjelpen. Møte i Bogotá 3. mai 2019.

Foro Penal. Venezuelansk menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Caracas 8. mai 2019.

Gan, N. Professor ved Universidad Metropolitana, Caracas. Møte i Caracas 8. mai 2019, meldingsutveksling 5.mars og 24. mars 2020.

Gan jobber med menneskerettigheter og borgeres sikkerhet.

Garcia, M., Country Director, Jesuit Refugee Service. Møte i Bogotá 4. mai 2019,

Internasjonal organisasjon a. Møte i Caracas mai 2019.

Internasjonal organisasjon b. Møte i Caracas mai 2019.

Internasjonal organisasjon c. Møte i Cúcuta 5. mai 2019.

Marsteintredet, L. Telefonsamtale 27. juni 2018.

Leiv Marsteintredet er førsteamanuensis ved Universitet i Bergen. Han er forsker på Latin-Amerika og er svært godt oppdatert på situasjonen i Venezuela.

PROVEA, dvs. Programa Venezolano de Educación - Acción en Derechos Humanos. Venezuelansk menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Caracas 8. mai 2019.

Rosales, A. Senter for Utvikling og Miljø ved UiO. E-post 28. februar 2018, telefonsamtaler juni og september 2018.

Rosales er forsker ved Senter for Utvikling og Miljø ved UiO. Han er venezuelansk statsborger.